

Számunk szerzői

Bácskai Vera	<i>történész, ELTE, Budapest</i>
Balázs Péter	<i>Ph.D. hallgató, SZTE, Szeged</i>
Banyó Péter	<i>Ph.D. hallgató, CEU, Budapest</i>
Bató Szilvia	<i>Ph.D. hallgató, SZTE, Szeged</i>
Deák Ágnes	<i>történész, SZTE, Szeged</i>
Deák Eszter	<i>történész, Országos Széchényi Könyvtár, Budapest</i>
Csáky Móric	<i>történész, Grazi Egyetem, Graz-Bécs</i>
Gedeon Magdolna	<i>jogtörténész, DTE, Debrecen</i>
Andreas Gottsmann	<i>történész, Österreichisches Ost- und Südosteuropa-Institut, Bécs</i>
H. Tóth Ilona	<i>levéltáros, Csongrád Megyei Levéltár, Szeged</i>
Kövér György	<i>történész, ELTE, Budapest</i>
Peter Laslett	<i>történész, Cambridge-i Egyetem</i>
Lévai Csaba	<i>történész, DTE, Debrecen</i>
Lipták Dóra	<i>történész, Budapest</i>
Melegh Attila	<i>történeti demográfus, Népeségkutató Intézet, Budapest</i>
Miklós Péter	<i>egyetemi hallgató, SZTE, Szeged</i>
Müller Ildikó	<i>Ph.D. hallgató, ELTE, Budapest</i>
Somogyi Éva	<i>történész, MTA Történettudományi Intézet, Budapest</i>
Szekeres András	<i>Ph.D. hallgató, ELTE, Budapest</i>
Szívós Erika	<i>történész, ELTE, Budapest</i>
Angelo Torre	<i>történész, Università di Torino</i>

A kötetben szereplő fordításokat BOJTÁR PÉTER, DEÁK ÁGNES, GÖRBE TAMÁS, NOVÁK GYÖRGY, SEKERES ANDRÁS és VÉKONY ATTILA készítette.

CONTENTS

Essays

GOTSMANN, ANDREAS The Lombardo-Venetian Kingdom	5
DEÁK, ESZTER Scientific life in Bohemia and Moravia, and its connections with Hungary during the Enlightenment	29
LIPTÁK, DOROTTYA Civic cultural practice and national character in Central European press	46
MÜLLER, ILDIKÓ Female education in Austria at the time of the Austro- Hungarian Monarchy	84
CSÁKY, MÓRIC The criteria of modernity in Central Europe	103
SOMOGYI, ÉVA Senior Hungarian Officials at Ballhausplatz	115
KÖVÉR, GYÖRGY The Viennese Rothschilds and the 5% Hungarian Paper Rente	140
BÁCSKAI, VERA “Relying on my own strength and performance only”. The world of self-made men	159
BATÓ, SZILVIA Public opinion and criminal law in Hungary during the Reform Era	182

Workshop

CSÁKY, MÓRIC Modernity — Vienna and Central Europe around 1900. Research programme	217
SZÍVÓS, ERIKA The “other Vienna”. The changing picture of the turn of the century in Austria in the historiography after Schorske	224

Recollection

Austrian Articles of the Compromise of December, 1867 on the common affairs	238

Theory and Method

- SZEKERES, ANDRÁS
Micro-historians and anthropology: the nature of an
interdisciplinary transfer 244
- TORRE, ANGELO
Social anthropology and historical research 257

Beyond the borders

- “The sounds of the past and coexistence with our future
selves” — Interview with historical sociologist Peter Laslett
(Interview by MELEGH, ATTILA) 279
- Selected bibliography of the works of Peter Laslett 289
- LASLETT, PETER
Retirement and its Social History: Kin and Collectivity in
support of the old 290

Debate

- BANYÓ, PÉTER
Reply to Mária Nagy Homoki’s critique 308

Reviews

- New Hungarian handbook on Roman law
(*Földi András-Hamza Gábor: A római jog története és intézményei.*
5. átdolgozott és bővített kiadás. Nemzeti Tankönyvkiadó, Budapest,
2000.)
GEDEON, MAGDOLNA 311
- The human ideal of Christianity in the third and fourth
centuries
(*A III-IV. század szentjei. A bevezetőt írta és jegyzetekkel ellátta*
Vanyó László. Jel Kiadó, Budapest, 1999.)
MIKLÓS, PÉTER 314
- Medieval Bulgarian-Hungarian connections
(*Hriszto Dimitrov: Bálgaro-ungarszki otnosenija prez*
szrednovekovieto. Akademichno 12 datelstvo "Prof. Marin Drinov",
Szófia, 1998.)
H. TÓTH, ILONA 319
- Feudo-conservative opposition in Austria in the 1840–50s
(*Madeleine Rietra (Hrsg.): Wirkungsgeschichte als Kulturgeschichte.*
Viktor von Andrian-Werburgs Rezeption im Vormärz. Rodopi,
Amsterdam, 2001.)
DEÁK, ÁGNES 321

The love of equality (<i>Jean-Fabien Spitz: L'amour de l'égalité – essai sur le critique de l'égalitarisme républicain en France, 1770–1830. Paris, Vrin-EHESS, 2000.</i>) BALÁZS, PÉTER	324
Documents of the history of the United States (<i>Szöveggyűjtemény az Amerikai Egyesült Államok történetéhez, 1620–1980. Szerk. Bódy Pál és Urbán Aladár. Dialóg Campus Kiadó, Budapest-Pécs, 2001.</i>) LÉVAI, CSABA	328
<i>Authors</i>	333

Az AETAS 2002. évi előfizetői felhívása

Tisztelt Olvasóink!

2002-ben a következő tematikus számokat kívánjuk megjelentetni:

Centrum és periféria a történelemben;

Életrajzírás és történettudomány;

Közép- és kora-újkor művelődéstörténet.

Határainkon túl rovatunkban bemutatjuk Andrew C. Jánost és Paulinyi Ákost.

Eddigi gyakorlatunkhoz híven a 2002-és évfolyamra is kedvezményt biztosítunk előfizető olvasóinknak.

Évi előfizetői díj: **1200 Ft.**

Egy számot megrendelőinknek: **300 Ft + postaköltség.**

Egy szám könyvesbolti ára: **370 Ft.**

A folyóirat előfizethető az e számhoz mellékelt csekkszelvényen. Kérjük, azon nevüket és címüket nyomtatott betűkkel tüntessék fel.

Korábbi számainkból eredeti áron (postaköltség felszámításával) a szerkesztőség címén a következő rendelhetők meg:

- 1992/3.: 17. század magyar művelődéstörténet;
- 1993/4.: Historiográfia;
- 1994/3.: Külföldi történészek magyar történelemről;
- 1994/4.: Angol-francia reformmozgalmak;
- 1995/1-2.: Közvélemény és propaganda a 17. századi Magyarországon;
- 1995/3.: Szláv népek története a középkorban;
- 1995/4.: Az abszolutizmus kora Magyarországon;
- 1996/1.: Észak-Amerika a 19. században;
- 1996/2-3.: Magyar emigrációk a 19-20. században;
- 1996/4.: Ókori civilizációk;
- 1997/1.: Magyar művelődéstörténet;
- 1997/2-3.: Középkori történeti szám;
- 1997/4.: 19. századi magyar történet; AETAS repertórium 1985-95.;
- 1998/1.: Az orosz ortodoxia;
- 1998/2-3.: Az 1848-49-es magyar forradalom és szabadságharc;
- 1998/4.: Észak-Amerika a századfordulón;
- 1999/1-2.: 19. századi magyar történelem;
- 1999/3.: A francia középkor kutatás újabb irányzatai;
- 1999/4.: Az oszmán török birodalom története;
- 2000/1-2.: Megtorlások a magyar történelemben;
- 2000/3.: Az első ezredforduló Európában;
- 2000/4.: Összehasonlító történetírás;
- 2001/1.: 19. századi Észak-Amerika története;
- 2001/2.: Nagy csaták-hadtörténet;
- 2001/3-4.: Osztrák-Magyar Monarchia.

Az előző évhez hasonlóan az idei évben is átutalhatja **jövedelemadójának** 1 %-át egy olyan egyesületnek, alapítványnak stb., amelyet erre érdemesnek tart. Folyóiratunk szerkesztői azzal a tiszteletteljes kéréssel fordulnak Önhöz, hogy ha elveivel összeegyeztethetőnek és támogatásra méltónak tartja folyóiratunkat, válassza az AETAS-t.

2001-ben folyóiratunkhoz támogatóink 1 %-os felajánlásából összesen 57.840 Ft érkezett be. Ezt az összeget a 2001/2. szám nyomdaköltségéhez használtuk fel.

Segítségüket köszönjük!

Ha az idei évben is az Aetas támogatása mellett dönt, akkor töltsse ki az Apeh-től kapott rendelkező nyilatkozatot, majd helyezze bele egy borítékba. Erre írja rá a nevét, lakáscímét és a személyi számot. Ezt követően zárja le, majd a következő lehetőségek egyikével juttassa el az adóhivatalba:

Ha maga készíti el az adóbevallását, akkor azzal együtt, azonos tasakban adja postára.

Ha a munkáltatója állítja ki és nyújtja be az szja-ról szóló nyomtatványokat, akkor neki adja át a kitöltött rendelkező nyilatkozatot és a szükséges adatokat tartalmazó, lezárt borítékot.

Adószámunk: 19079581-2-06

**Nagyon köszönjük Olvasóink eddigi támogatását és érdeklődését.
Reméljük, hogy erre a jövőben is számíthatunk.**

Az AETAS Szerkesztősége

6701 Szeged, Pf.: 1179.

<http://www.lib.jgytf.u-szeged.hu/aetas/>

E-mail: aetas@jate.u-szeged.hu

Megjelent a Korall 2001. őszi (5.) száma

A munkától a szociálpolitikáig

JÜRGEN KOCKA: Az európai történelem egyik problémája: a munka

JULIANE BRANDT: Adalékok a munka fogalmának protestáns koncepciójához a 19. századi Magyarországon

ULICSKA LÁSZLÓ: A munkanélküliség feltalálása Magyarországon.

A munkanélküliség fogalmának recepciója a magyar társadalomban

TÓTH ÁRPÁD: Önsegélyezés és önszerveződés. Temetkezési és betegsegélyező egyletek a reformkori Pesten

BÓDY ZSOMBOR: A „szociális kérdés“ kezelésének alternatívái a 19. század végén. Az 1891-es kötelező betegbiztosítási törvény keletkezése

DÖMSÖDI BALÁZS: A menhelyektől a minta-építkezésekig. A Soroksári úti munkáslakótelep

SUSAN ZIMMERMANN: Védett és nem védett munkaviszonyok az iparosodás korától a világgazdasági válságig.

TÓTH PÉTER: A lator teste és a lator test

JÁSZBERÉNYI JÓZSEF: A nyelv, a valóság és a tények átértékelődései

A Korall körkérdése a társadalomtörténet-írás helyzetéről

Bácskai Vera, Faragó Tamás, Gerő András, Granasztói György, Gyáni Gábor, Halmos Károly, Ö. Kovács József, Kövér György, L. Nagy Zsuzsa, Tóth Zoltán és Vonyó József válaszai

Körkép

Gyermek a történelemben: Beszámoló a Hajnal István Kör 2001. augusztus 24–25-i gyulai konferenciájáról

MAJTÉNYI GYÖRGY: „Uraltak“ és „önfejük“. Diktatúrák mindennapjai a német társadalomtörténet-írásban

Az AETAS történettudományi folyóirat. Megjelenik évente négy alkalommal. Kiadója az AETAS Könyv- és Lapkiadó Egyesület. A lap főként történeti tárgyú tanulmányokat, forrásokat, kritikákat, ismertetéseket, interjúkat közöl, de szívesen fogad írásokat a társadalomtudományok más ágaiból is.

*

Az AETAS megjelenését döntően alapítványi támogatás teszi lehetővé. Az AETAS több vagy akár egy száma is megrendelhető a szerkesztőség címén.

A folyóirat előfizetési díja egy évre 1200 Ft.

A lap ára egy szám megrendelése esetén 300 Ft+postaköltség,
könyvesboltban 370 Ft.

*

Az AETAS-t a szerkesztőség terjeszti. A lap megvásárolható:

Budapest: Magiszter Könyvesbolt, V. ker., Városház u. 1.; Balassi Könyvesbolt, II. ker., Margit utca 1–3.; Eötvös Könyvesbolt, V. ker., Kecskeméti u. 2.; Litea Kft., I. ker., Budavár, Hess A. tér 4.; Írók Boltja, Parnasszus Kft., Andrassy út 45.; Atlantisz Könyvesbolt, V. ker., Váci utca; ELTE BTK könyvtár, Piarista köz 1.; Osiris Könyvesbolt, V. ker., Veres Pálné u.

Szeged: Katedrális Bt.: Sík Sándor Könyvesbolt, Oskola u. 27.,
Könyv- és Jegyzetbolt, Dugonics tér 12.; Egyetemi könyvtár, Petőfi S. sgt.;

JGYTF Kiadó Jegyzetbolt, Boldogasszony sgt. 6.;

Tolkien Könyvesbolt, Kossuth L. sgt. 1.

Miskolc: Fókusz Könyvesbolt, Pátria üzletház;

Bibliofil Kft., Kazinczy Könyvesbolt, Széchenyi u. 33.

Pécs: JPTE Iskolaszövetkezet Könyvesbolt, Ifjúság út 6.

Szombathely: Berzsenyi Dániel, Tanárképző Főiskola jegyzetboltja
Károli Gáspár tér

*

Kiadja az AETAS Könyv- és Lapkiadó Egyesület

6701 Szeged, Pf. 1179.

Telefon:62/544-000/31-85

e-mail:actas@jate.u-szeged.hu

<http://www.lib.jgytf.u-szeged.hu/aetas/>

Felelős kiadó: Deák Ágnes

Olvasószerkesztő: Benkes Réka

Szerkesztőségi titkár: Tóth Klára

Technikai szerkesztő: Petit Irodalmi Stúdió

A borítót tervezte: Szekeres Ferenc

Nyomdai munkálatok: Officia Press Kft., Szeged.

ISSN 0237-7934

Bolti ár: 740,- Ft

Előfizetőknek: 600,- Ft

Az ezzel a regionális heterogenitással való mindennapi, tudatlan találkozás a városi környezet sűrű atmoszférájában, vagy ennek a heterogén szituációnak a tudatos reflexiója egyrészt kulturális körforgásokat, kulturális recepciókat, akkulturális és asszimilációs folyamatokat segített elő, másrészt azonban táplálta a többnemzetiségű és multikulturális szituációkban állandóan megbúvó konfliktuspotenciált, vagyis erősítette az önérvényesítés, az elkülönülés, az idegenek kiközösítésének, a xenofóbiának és az antiszemitizmusnak – mint a xenofób attitűdök Bécsre és Közép-Európára jellemző szinonimájának – a tendenciáit. Az ilyen konfliktusok természetesen nem csupán az egész városi társadalmat és nem is meghatározott társadalmi rétegeket érintettek: mindenekelőtt azokra a személyekre és csoportokra voltak jellemző tünetek, amelyek bevándoroltak Bécsbe, ahol egy új, idegen, néha szkeptikus, sőt ellenséges környezetben kellett boldogulniuk. Ily módon a régiónak a városi környezetben különösen érzékelhetővé vált etnikai-kulturális pluralitása a Bécsre jellemző „crises de l'identité” (Jacques Le Rider) elmélyülésének további, nem elhanyagolható oka. Ha történelmileg akarjuk rekonstruálni az 1900 körüli Bécsset, akkor szem előtt kell tartanunk ezt a komplex, hibrid kulturális szituációt.

Csáky Móric tanulmányát a 103-114. oldalakon olvashatják.